

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Илия Недин

на дисертационния труд на Мохаммад Моса Фокара,

докторант към катедра „Етнология и балканистика“ на Филологическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“,

на тема „Traditions and Practices Around the Tombs of the Just from the Point of View of Judaism and Islam“,

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление

2.1. Филология, научна специалност „Фолклористика и етнология“,

научен ръководител проф. дин Милена беновска-Събкова.

Предлаганият за защита дисертационен труд на тема „Традиции и практики около гробовете на Праведните от гледна точка на юдаизма и исляма“ е сравнително изследване на поклоннически практики на мюсюлмани и на юдеи, извършвани на свети места, свързани с Праведници. На вниманието на дисертанта са гробници, които привличат поклонници от двете религиозни общности и стават места за взаимодействие между двете религии. Изследването на Мохамед Фокара попада в полето на антропологията на религията и е посветено на една актуална проблематика, свързана с религиозното поклонничество на юдейски и на мюсюлмански свети места (гробници на Праведници) в Израел.

Дисертацията е в обем от 177 страници, състои се от увод, изложение, разпределено в три глави, заключение, списък с използвана литература, както и 4 приложения. Освен на лично събран богат теренен материал (наблюдения и 600 анкети с поклонници, които са посетили най-важните гробници на Праведните в Израел - гробниците на равин Шимон Бар-Юхай, на Баба Сали и на равин Меир Баал Ханес за евреите, и мюсюлманските на пророк Самуил, Шехаб Ел-Дин и Рахил), изследването се основава и на архивни източници,

религиозни текстове, нормативни документи, книги, статии и публикации във вестници. Тази широка емпирична база данни, позволява на автора да направи един убедителен, логически издържан и дисертабилен научен труд. Наред с това, Фокара е показал умения за критичен анализ и научни компетенции, базирани на богат библиографски апарат.

Уводът включва необходимите за дисертацията изследователска цел и задачи, методика на изследването и преглед на основна литература. Основната изследователска цел е ясно формулирана: проучване на начина, по който се провежда и възприема поклонничеството на гробници на Праведници от мюсюлмани и евреи.

В първа глава „Гробът като свещено място“ са представени концепциите за свещено място в двете религии, видовете свети места, историческото развитие на култа към гробни места на Праведни, разликите между ортодоксията и популярните практики. Анализирани са сходствата в представите за праведност, както и разликите на светите места за юдеи в сравнение с християнските и мюсюлманските култови места. В тази част дисертантът показва овладени познания в проблематиката.

Втора глава „Ритуали около гробниците на Праведници в юдаизма и исляма“ представя собствено ритуалите, извършвани на гробници на Праведните в двете религии, анализирани на базата на личен емпиричен материал и на литературни източници, както и в исторически план (напр. формирането и развитието на поклонничеството в различни исторически периоди, процесът на преминаване от мюсюлмански в еврейски места на култ; ролята на еврейската диаспора за поклонническата традиция в Израел). Много детайлно са представени и изследвани разликите в поклонничеството на двете религиозни общности, например строгата йерархична система на Праведниците у мюсюлманите, която липсва при юдеите, представата за кръвна връзка на Праведниците с Мохамед при мюсюлманите, влиянието на суфизма при мюсюлманите, погребването на части от тялото на свещено лице на различни места, което отсъства при евреите. Посочени са и приликите на двете конфесии по отношение на мотивите за поклонничество и по отношение на конкретни обредни практики и вярвания в изцелителната сила на местата за поклонение. В много отношения това е и най-приносната част от дисертацията.

Трета глава е озаглавена „Съвременни практики на поклонение и свързаните с тях поклонически пътувания“. Тук са представени резултатите от теренните проучвания във вид на таблици и на описания на наблюдаваните от дисертанта ритуални практики в двете религиозни общности. Авторът вече е изтъкнал в предходната глава обединяващата сила на светите места и ролята им за формиране на общностно чувство у поклонниците, а тук този извод е затвърден от направените наблюдения. Сравнявайки двете общности, дисертантът установява, че евреите посещават по-често светите места в сравнение с мюсюлманите и обикновено на групи – със семействата си или с приятели. Според него, освен на по-силната традиция на поклонничеството при евреите, което през последните десетилетия бележи подем в Израел, това се дължи и на по-добрите икономически възможности на евреите.

Заключението е стегнато и в лаконичен вид са обобщени основните резултати от изследването. Систематизирани са основните разлики и прилики между двете общности. Тук са поместени и конкретни примери, на които мястото им е в изложението.

Дисертационният труд, предложен за защита, изпълнява всички изисквания на жанра. Мохамад Фокара е навлязъл в детайли в разработената тема, показва много добра теоретична подготовка и умения за самостоятелно провеждане на теренна изследователска работа. Дисертацията би спечелила и ако в текста бяха включени и примери с конкретни поклонници, а за това би помогнал методът на биографичното интервю.

Материалите по защитата изпълняват изискванията на Закона за развитиена академичния състав на Република България. Авторефератът отразява съдържанието на дисертацията, не са установени плагиатства, в автосправката приносите на труда са вярно отразени, докторантът има необходимия брой публикации по темата. Това ми дава основание да предложа да бъде присъдена на Мохамад Моса Фокара образователната и научна степен „доктор“ в научна специалност „Фолклористика и етнология“, област на висшето образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология.

09. 09. 2022

Доц. д-р Илия Недин

Благоевград

SOUTH-WESTERN UNIVERSITY "NEOPHIT RILSKI"

OPINION

by Assoc. prof. Dr. Iliya Nedin

of Mohammad Mosa Foqara's dissertation,

PhD student at the Department of Ethnology and Balkan Studies of the Faculty of Philology of the Neophit Rilski University, Blagoevgrad

on "Traditions and Practices Around the Tombs of the Just from the Point of View of Judaism and Islam",

for the acquisition of the educational and scientific degree "doctor" in professional field 2.1. Philology, scientific specialty "Folklore and Ethnology",

academic supervisor Prof. Milena Benovska-Sabkova.

The thesis offered for defense on the topic "Traditions and Practices around the Tombs of the Just from the Point of View of Judaism and Islam" is a comparative study of Muslim and Jewish pilgrimage practices performed at holy places associated with the Just. The dissertation draws attention to tombs that attract pilgrims from both religious communities and become places of interaction between the two religions. Mohamed Foqara's research falls into the field of anthropology of religion and is dedicated to a topical issue related to religious pilgrimage to Jewish and Muslim holy places (tombs of the Just) in Israel.

The dissertation has a volume of 177 pages, consists of an introduction, an exposition divided into three chapters, a conclusion, a list of used literature, as well as 4 appendices. In addition to personally collected rich field material (observations and 600 interviews with pilgrims who visited the most important tombs of the Just in Israel - the tombs of Rabbi Shimon Bar-Yuhai, Baba Sali and Rabbi Meir Baal Hanes for the Jews, and the Muslim tombs of prophet Samuil, Shehab El-Din and Rahil), the research is also based on archival sources, religious texts, normative documents, books, articles and newspaper publications. This wide empirical database allows the

author to make a convincing, logically sound and dissertable scientific work. In addition, Foqara has demonstrated critical analytic skills and scholarly competence based on a rich bibliographic apparatus.

The Introduction includes the research objective and tasks required for the dissertation, the research methodology and a review of basic literature. The main research objective is clearly stated: a study of the way in which the pilgrimage to the tombs of the Just is conducted and perceived by Muslims and Jews.

In the first chapter, "The Grave as a Sacred Place", the concepts of a sacred place in both religions, the types of holy places, the historical development of the cult of burial places of the Just, the differences between orthodoxy and popular practices are presented. The similarities in notions of Just are analyzed, as well as the differences of holy places for Jews compared to Christian and Muslim places of worship. In this part, the PhD student shows mastered knowledge of the issue.

The second chapter, "Rituals around the tombs of the Just in Judaism and Islam", presents itself the rituals performed at the tombs of the Just in both religions, analyzed on the basis of personal empirical material and literary sources, as well as in historical aspect (e.g. the formation and development of pilgrimage in different historical periods, the process of transition from Muslim to Jewish places of worship; the role of the Jewish diaspora in the pilgrimage tradition in Israel). The differences in the pilgrimage of the two religious communities are presented and explored in great detail, for example the strict hierarchical system of the Just among the Muslims, which is absent among the Jews, the notion of a blood relationship of the Just with Muhammad among the Muslims, the influence of Sufism among the Muslims, the burial of body parts of a holy person in various places, which is absent among the Jews. Similarities between the two faiths in terms of motives for pilgrimage and in terms of specific ritual practices and beliefs in the healing power of places of pilgrimage are also indicated. In many ways, this is also the most contributing part of the dissertation.

A third chapter is entitled "Contemporary Practices of Pilgrimage and Related Pilgrimages." The results of the field studies are presented here in the form of tables and

descriptions of the ritual practices observed by the dissertation in the two religious communities. The author has already emphasized in the previous chapter the unifying power of the holy places and their role in forming a sense of community among the pilgrims, and here this conclusion is reinforced by the observations made. Comparing the two communities, the author found that Jews visit the holy places more often than Muslims, and usually in groups - with their families or with friends. According to him, in addition to the stronger tradition of Jewish pilgrimage, which in recent decades has seen a rise in Israel, this is also due to the better economic opportunities of the Jews.

The Conclusion is tight and the main results of the research are summarized in a concise form. The main differences and similarities between the two communities are systematized. Here are also some specific examples that should have their place in the main text.

The dissertation work proposed for defense fulfills all the requirements of the genre. Mohammad Foqara has gone into detail in the developed topic, shows very good theoretical preparation and skills for independent conduct of field research work. The dissertation would also benefit if examples with specific pilgrims were included in the text, and the biographical interview method would help for this.

The defense materials meet the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria. The auto-abstract reflects the content of the dissertation, no plagiarism has been found, the contributions of the work are accurately reflected in the auto-reference, the doctoral student has the required number of publications on the topic. This gives me reason to propose that Mohammad Mosa Foqara be awarded the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty "Folklore and Ethnology", field of higher education 2. Humanities; professional direction 2.1. Philology.

09. 09. 2022

Assoc. prof. Dr. Iliya Nedin

Blagoevgrad

